

Wymagania edukacyjne klasa II

Rozdział	Lp.	Temat	Oceny				
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
	1.	Dzieje Ziemi	określa wiek Ziemi wymienia nazwy er, zaczynając od najstarszej	omawia na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Ziemi podaje przykłady skamieniałości przewodnich	wyjaśnia rolę skamieniałości przewodnich w odtwarzaniu dziejów Ziemi przedstawia hipotezy wyginięcia dinozaurów	dostrzega zmiany w świecie organicznym w dziejach Ziemi wymienia nazwy okresów geologicznych	omawia najważniejsze wydarzenia w poszczególnych erach dziejów Ziemi
	2.	Wulkanizm i trzęsienia ziemi	wymienia procesy wewnętrzne kształtujące rzeźbę powierzchni Ziemi wyjaśnia terminy: „wulkan”, „lawa”, „magma”, „hipocentrum”, „epicentrum”, „Ognisty Pierścień Pacyfiku” wymienia produkty erupcji wulkanicznej	podaje główne cechy płytowej budowy litosfery wskazuje na mapie świata obszary aktywne sejsmicznie wymienia przykłady wulkanów i wskazuje je na mapie	omawia skutki wulkanizmu i trzęsień ziemi	wykazuje związki pomiędzy płytową budową litosfery a występowaniem zjawisk wulkanicznych i trzęsień ziemi wymienia na podstawie schematu elementy budowy wulkanu	stosuje ze zrozumieniem terminy: „hipocentrum”, „epicentrum”, „orogeneza”
	3.	Jak powstały góry?	wymienia nazwy orogenezy i rodzaje gór wyjaśnia terminy: „ruchy górotwórcze”, „góry fałdowe”, „góry zrębowe” wymienia nazwy wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi	wskazuje na mapie świata przykłady gór fałdowych, wulkanicznych i zrębowych	omawia różnice między górami fałdowymi a zrębowymi określa na podstawie danych statystycznych ukształtowanie powierzchni kontynentów	charakteryzuje wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi	charakteryzuje na podstawie schematów mechanizm powstawania gór fałdowych i zrębowych
	4.	Niszczenie skał	wyjaśnia terminy: „wietrzenie”, „erozja”	wymienia procesy zewnętrzne kształtujące	charakteryzuje rodzaje wietrzeń i formy terenu	rozpoznaje na ilustracjach formy terenu powstałe	charakteryzuje wybrane rodzaje ruchów masowych

R E Ż B I A R Z E P O W I E R Z C H N I Z I E M I	5.	Procesy krasowe	wymienia rodzaje wietrzenia wyjaśnia terminy: „krasowienie”, „erozja” podaje rodzaje skał, które ulegają krasowieniu	rzeźbę powierzchni Ziemi powstałe w jego wyniku podaje przykłady form krasowych występujących na powierzchni i w głębi Ziemi wskazuje na mapie regiony, w których występują zjawiska krasowe	powstałe w jego wyniku charakteryzuje na podstawie ilustracji budowę jaskini oraz występujące w niej formy krasowe	w wyniku wietrzenia posługuje się ze zrozumieniem pojęciami: „wietrzenie”, „erozja” omawia procesy krasowe i wyjaśnia, w jaki sposób powstają formy krasowe posługuje się ze zrozumieniem terminami: „krasowienie”, „erozja” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działania procesów krasowych	zapisuje reakcję chemiczną rozpuszczania skały wapiennej
	6.	Praca rzeki	wymienia rodzaje ujść rzecznych wyjaśnia terminy: „erozja wgłębna”, „erozja boczna”, „akumulacja”	wskazuje na mapie świata przykłady rzek posiadających ujście deltowe lub lejkowate podaje przykłady form erozji i akumulacji rzecznej	wyjaśnia proces powstawania meandrów omawia warunki sprzyjające powstawaniu delt oraz ujść lejkowatych	przedstawia rzeźbotwórczą rolę rzeki w jej górnym, środkowym i dolnym odcinku rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności rzeki	stosuje ze zrozumieniem pojęcia „spadek rzeki” oraz oblicza średni spadek rzeki
	7.	Lodowce i lądolody	wyjaśnia pojęcie: „granica wiecznego śniegu” wskazuje na mapie świata obszary występowania lądolodów	wskazuje różnice między lodowcem górnym a lądolodem dostrzega związek między warunkami klimatycznymi a występowaniem lodowców górskich i lądolodów na Ziemi	rozpoznaje i podpisuje na schemacie formy polodowcowe wymienia przykłady form powstałych w wyniku działalności lodowców górskich i lądolodów	przedstawia rzeźbotwórczą rolę lodowców górskich i lądolodów stosuje ze zrozumieniem pojęcie: „granica wiecznego śniegu” rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności	wyjaśnia wpływ zmian klimatycznych na zmiany powierzchni pokrywy lodowej

A N J E M N I C A	8.	Działalność wiatru	• wyjaśnia terminy: „korazja”, „niecka deflacyjna”, „wydma paraboliczna”, „barchan”, „grzyb skalny”	• wskazuje na mapie wybrane pustynie • wymienia rodzaje pustyni ze wzg. na budowę i położenie	• podaje przykłady form powstałych na skutek erozyjnej i akumulacyjnej działalności wiatru • wskazuje różnice między barchanem i wydumą paraboliczną	• przedstawia rzeźbotwórczą rolę wiatru • określa genezę wybranych pustyni • rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby powstałe w wyniku działalności wiatru	• omawia wpływ szaty roślinnej na rzeźbotwórczą działalność wiatru • wskazuje na mapie świata obszary zagrożone pustynnieniem
	9.	Praca morza	• wyjaśnia termin „abrazja” • podaje przykłady form powstałych w wyniku rzeźbotwórczej działalności morza	• wymienia najważniejsze typy wybrzeży morskich • wskazuje na mapie świata typy wybrzeży	• omawia na podstawie ilustracji proces powstawania klifu i mierzei	• wyjaśnia genezę poszczególnych typów wybrzeży morskich • rozpoznaje i opisuje w terenie formy rzeźby terenu powstałe w wyniku działalności morza	• wyjaśnia pojęcia: „rewa”, „wał burzowy”, „ripplemarki
	10.	Gleba. Sfera życia	• wyjaśnia terminy: „gleba”, „żyzność gleby” • wymienia czynniki glebotwórcze	• wymienia najważniejsze rodzaje gleb strefowych i astrefowych na Ziemi • wskazuje i nazywa poziomy glebowe na profilu glebowym	• nazywa główne strefy roślinne na kuli ziemskiej i wskazuje je na mapie świata	• charakteryzuje poziomy glebowe • charakteryzuje poszczególne strefy roślinne występujące na Ziemi • wykazuje wpływ klimatu na zróżnicowanie roślinności i gleb na Ziemi	• uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania glebami

Rozdział	Lp.	Temat	Oceny				
			dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
	11.	Po obu stronach równika –	<i>Uczeń:</i> • wskazuje Afrykę	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia znaczenie	<i>Uczeń:</i> • określa położenie	<i>Uczeń:</i> • porównuje linię brzegową	<i>Uczeń:</i> • wyjaśnia przyczyny

Afryka		środowisko przyrodnicze Afryki	na mapie świata wymienia nazwy stref klimatyczno-roślinno-glebowych Afryki wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Afryki wybrane elementy linii brzegowej, krainy geograficzne, rzeki i jeziora oraz podaje ich nazwy	terminu „pustynnienie” określa położenie geograficzne Afryki podaje cechy linii brzegowej Afryki wymienia czynniki geograficzne kształtujące klimat Afryki przyporządkowuje strefom klimatycznym Afryki odpowiednie formacje roślinne i typy gleb opisuje występowanie wód powierzchniowych w Afryce opisuje sposoby gospodarowania w strefie Sahelu	matematyczno-geograficzne Afryki określa cechy ukształtowania powierzchni Afryki omawia wpływ wybranych czynników klimatotwórczych na klimat Afryki wyjaśnia występowanie stref klimatyczno-roślinno-glebowych charakteryzuje klimat, formacje roślinne oraz gleby w poszczególnych strefach klimatyczno-roślinno-glebowych Afryki oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Afryki	Afryki z linią brzegową innych kontynentów wykazuje na przykładzie strefy Sahelu związek pomiędzy formami gospodarowania człowieka a zasobami wodnymi wyjaśnia mechanizm powstawania systemu rowów tektonicznych w Afryce	symetrycznego układu stref klimatyczno-roślinno-glebowych w Afryce uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania w środowisku charakteryzującym się poważnymi niedoborami słodkiej wody proponuje działania mające na celu zahamowanie procesu pustynnienia w strefie Sahelu
	12.	Problemy mieszkańców Afryki	wyjaśnia znaczenie terminu „gęstość zaludnienia” podaje liczbę ludności Afryki wymienia nazwy odmian ludzkich zamieszkujących Afrykę wymienia przyczyny ubóstwa państw Afryki wymienia nazwy najgęściej i najsłabiej zaludnionych obszarów w Afryce wymienia problemy mieszkańców Afryki	wyjaśnia znaczenie terminów: „eksplozja demograficzna”, „przyrost naturalny”, „współczynnik przyrostu naturalnego”, „produkt krajowy brutto (PKB)”, „wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)” omawia różnicowanie ludności Afryki opisuje zmiany liczby ludności w Afryce omawia przyczyny eksplozji demograficznej w Afryce opisuje, na podstawie mapy, rozmieszczenie ludności w Afryce	identyfikuje przyczyny ubóstwa społeczeństwa Afryki omawia wartość HDI w wybranych krajach na podstawie mapy tematycznej ocenia wpływ warunków naturalnych na rozmieszczenie ludności wymienia przyczyny i skutki konfliktów zbrojnych trwających w Afryce oblicza współczynnik przyrostu naturalnego	wyjaśnia przyczyny i skutki wysokiego przyrostu naturalnego w Afryce analizuje przyczyny i skutki głodu w Afryce analizuje przyczyny i skutki konfliktów zbrojnych trwających w Afryce określa związki pomiędzy problemami żywienia, występowaniem chorób a poziomem życia w krajach Afryki położonych na południe od Sahary	uzasadnia twierdzenie, że Afryka jest najbiedniejszym kontynentem świata proponuje działania mające na celu ograniczenie problemów mieszkańców Afryki (głodu, konfliktów zbrojnych, niedostatku wody pitnej, AIDS)

				• opisuje problemy mieszkańców Afryki			
	13.	Najlepiej rozwinięte gospodarczo państwa Afryki	• wskazuje Egipt i RPA na mapie świata, podaje nazwy ich stolic oraz nazwy państw sąsiadujących z tymi krajami • wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Egiptu i RPA • wymienia nazwy obszarów gęsto zaludnionych w Egipcie • wymienia nazwy surowców mineralnych występujących w Egipcie i w RPA • wymienia najważniejsze cechy gospodarki RPA • wyjaśnia znaczenie Kanału Sueskiego	• charakteryzuje położenie geograficzne oraz środowisko przyrodnicze Egiptu i RPA • analizuje gęstość zaludnienia i współczynnik przyrostu naturalnego w Egipcie • omawia czynniki decydujące o rozmieszczeniu ludności w RPA • opisuje warunki sprzyjające rozwojowi gospodarki w Egipcie • opisuje wybrane atrakcje turystyczne Egiptu • przedstawia pozytywne i negatywne skutki budowy tamy w Asuanie • przedstawia uwarunkowania rozwoju gospodarczego RPA • opisuje warunki życia na terenach uprzemysłowionych w RPA	• opisuje, na podstawie mapy gospodarczej, czynniki warunkujące rozmieszczenie obszarów koncentracji przemysłu i rolnictwa w Egipcie i RPA • wykazuje znaczenie turystyki dla gospodarki Egiptu • analizuje zmiany w środowisku przyrodniczym Doliny Nilu po wybudowaniu zapory i zbiornika pod Asuanem • analizuje udział i miejsce RPA w światowym wydobyciu surowców mineralnych • wykazuje rolę surowców mineralnych w kształtowaniu gospodarki RPA	• wykazuje związki między warunkami przyrodniczymi a rozwojem gospodarki Egiptu i RPA • analizuje dane statystyczne dotyczące struktury eksportu RPA i formułuje wnioski • wykazuje zależności między warunkami przyrodniczymi a rozmieszczeniem ludności w Egipcie i RPA	• wykazuje, że Egipt jest jednym z najdynamiczniej rozwijających się państw Afryki • wykazuje korzyści wynikające ze strategicznego położenia Egiptu • wykazuje, że RPA jest najbogatszym krajem Afryki
Ameryka	14.	Od bieguna do bieguna – środowisko przyrodnicze Ameryki	• wskazuje Amerykę na mapie świata • wyjaśnia znaczenie terminów: „Ameryka Łacińska”, „Ameryka Środkowa” • wskazuje wybrane elementy linii brzegowej	• określa położenie geograficzne Ameryki • opisuje przebieg granicy między Ameryką Północną a Południową • analizuje znaczenie Kanału Panamskiego	• określa położenie matematyczno-geograficzne Ameryki • wykazuje wpływ rzeźby terenu na cechy klimatu Ameryki • opisuje cechy klimatu Ameryki Północnej	• oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Ameryki • porównuje linię brzegową i ukształtowanie powierzchni Ameryki z linią brzegową oraz	• wykazuje związki między budową geologiczną a ukształtowaniem pionowym Ameryki • wyjaśnia mechanizm powstawania tornad

		Ameryki na mapie oraz podaje ich nazwy wymienia czynniki geograficzne kształtujące klimat Ameryki wskazuje na mapie najważniejsze krainy geograficzne, rzeki i jeziora Ameryki Północnej i Południowej oraz podaje ich nazwy	opisuje linię brzegową Ameryki przyporządkowuje strefom klimatycznym charakterystyczną dla nich roślinność wskazuje na mapie oraz nazywa obszary aktywne sejsmicznie i wulkanicznie w Ameryce	i Południowej na podstawie klimatogramów oraz mapy klimatycznej wyjaśnia przyczyny wulkanizmu i trzęsień ziemi w Ameryce wykazuje wpływ wybranych czynników klimatotwórczych na klimat Ameryki	uksztaltowaniem powierzchni innych kontynentów omawia skutki południkowego układu form rzeźby terenu w Ameryce Północnej i Południowej wykazuje wpływ klimatu na rozmieszczenie roślinności w Ameryce	
15.	Mozaika społeczna Ameryki	wymienia nazwy rdzennych mieszkańców Ameryki oraz odmian ludzkich zamieszkujących Amerykę wyjaśnia znaczenie terminów: „imigracja”, „emigracja” wyjaśnia przyczyny zróżnicowania ludności Ameryki wskazuje na mapie obszary gęsto i słabo zaludnione oraz podaje ich nazwy wskazuje na mapie największe miasta Ameryki i wymienia ich nazwy	wyjaśnia znaczenie terminu „saldo migracji” wyjaśnia pochodzenie ludności Ameryki opisuje wielkie migracje w dziejach Ameryki wykazuje zróżnicowanie ludności Ameryki analizuje saldo migracji opisuje pochodzenie ludności Ameryki wymienia przyczyny dużego zróżnicowania etnicznego i kulturowego ludności Ameryki opisuje, korzystając z mapy, rozmieszczenie ludności Ameryki Północnej i Południowej porównuje liczbę ludności w wybranych krajach Ameryki	analizuje przyczyny i kierunki migracji ludności do Ameryki wyjaśnia wpływ migracji na zróżnicowanie kulturowe i etniczne ludności Ameryki porównuje strukturę etniczną w wybranych krajach Ameryki i formułuje wnioski wyróżnia główne cechy i podaje przyczyny zróżnicowania kulturowego oraz etnicznego Ameryki Północnej i Południowej analizuje, na podstawie mapy, rozmieszczenie ludności w Ameryce Północnej i Południowej	wykazuje zależności między warunkami naturalnymi a rozmieszczeniem ludności w Ameryce wyjaśnia, dlaczego Ameryka określana jest mianem tygla kultur oblicza saldo migracji i formułuje wnioski	analizuje przyczyny wzrostu liczby ludności Ameryki oraz prognozuje dalsze jej zmiany
16.	Pierwsze mocarstwo świata – USA	wskazuje na mapie świata Stany Zjednoczone, podaje nazwę ich stolicy i nazwy państw sąsiadujących	określa położenie geograficzne Stanów Zjednoczonych omawia cechy ukształtowania	analizuje strukturę PKB Stanów Zjednoczonych i formułuje wnioski ocenia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	analizuje uwarunkowania rozwoju przemysłu nowoczesnych technologii wykazuje wysoki poziom	udowadnia, że Stany Zjednoczone są potęgą gospodarczą świata analizuje problem nielegalnej imigracji do

			wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Stanów Zjednoczonych wymienia nazwy najważniejszych surowców mineralnych wydobywanych w Stanach Zjednoczonych przedstawia najważniejsze cechy gospodarki Stanów Zjednoczonych wymienia nazwy głównych roślin uprawianych na terenie Stanów Zjednoczonych wymienia nazwy regionów gospodarczych Stanów Zjednoczonych wyjaśnia znaczenie terminów: „megalopolis”, „technopolia”	powierzchni Stanów Zjednoczonych wyjaśnia uwarunkowania wysokiego poziomu rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych opisuje cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych wskazuje na mapie Stanów Zjednoczonych obszary rolnicze oraz wymienia ich nazwy wskazuje na mapie oraz charakteryzuje regiony gospodarcze Stanów Zjednoczonych opisuje zróżnicowanie ludności Stanów Zjednoczonych wskazuje na mapie największe aglomeracje Stanów Zjednoczonych oraz wymienia ich nazwy wskazuje na mapie regiony o największej gęstości zaludnienia w Stanach Zjednoczonych oraz podaje ich nazwy	warunki rozwoju rolnictwa charakteryzuje dominujący typ gospodarki rolnej w Stanach Zjednoczonych analizuje strukturę użytkowania ziemi w Stanach Zjednoczonych porównuje ruch pasażerski w portach lotniczych Stanów Zjednoczonych i innych państw oraz formułuje wnioski określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej charakteryzuje oraz wskazuje na mapie megalopolis wschodniego wybrzeża uzasadnia, że Stany Zjednoczone są krajem imigrantów	rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych wykazuje zależność między wysokim poziomem gospodarki a poziomem rozwoju transportu w Stanach Zjednoczonych wykazuje związki między gospodarką a warunkami środowiska w najważniejszych regionach gospodarczych Stanów Zjednoczonych	Stanów Zjednoczonych
17.	Zielone płuca świata – Brazylia	wskazuje na mapie świata Brazylię i podaje nazwę jej stolicy wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne i najważniejsze rzeki Brazylii oraz wymienia ich nazwy wskazuje na mapie	określa położenie geograficzne Brazylii opisuje portugalskie korzenie ludności Brazylii wyjaśnia przyczyny wysokiego poziomu urbanizacji w Brazylii określa cechy rozwoju i problemy wielkich miast Brazylii	analizuje skutki gwałtownego wzrostu liczby ludności w wielkich miastach Brazylii opisuje uwarunkowania rozmieszczenia ludności Brazylii analizuje przyczyny i skutki migracji ludności ze wsi do miast	analizuje zmiany poziomu urbanizacji w Brazylii i formułuje wnioski analizuje naturalne i antropogeniczne zagrożenia dla puszczy amazońskiej wykazuje wpływ warunków naturalnych na rozmieszczenie	przedstawia problemy Indian	

			największe miasta Brazylii i wymienia ich nazwy wymienia problemy wielkich miast Brazylii wymienia skutki wylesiania Amazonii	charakteryzuje rozmieszczenie ludności Brazylii wyjaśnia znaczenie terminu „fawele” omawia działania podejmowane przez mieszkańców Brazylii w celu zagospodarowania interioru opisuje konflikt interesów pomiędzy ekologicznymi skutkami wylesiania Amazonii a jej gospodarczym wykorzystaniem	wykazuje problemy wielkich miast Brazylii analizuje przyczyny i skutki wylesiania Amazonii	ludności Brazylii	
Australia	18.	Australia – kontynent na antypodach	wskazuje na mapie świata Australię i Oceanię wymienia nazwy osobliwości przyrodniczych Australii wyjaśnia znaczenie terminu „endemit” wskazuje na mapie najważniejsze obiekty geograficzne Australii: rzeki, jeziora i krainy geograficzne oraz podaje ich nazwy wskazuje na mapie Australii obszary o największej gęstości zaludnienia oraz obszary niezamieszkałe wskazuje na mapie największe miasta Australii oraz wymienia ich nazwy	określa położenie geograficzne Australii i Oceanii opisuje, korzystając z mapy, linię brzegową i ukształtowanie pionowe Australii charakteryzuje cechy klimatu oraz specyfikę świata roślin i zwierząt Australii na podstawie map klimatycznych i klimatogramów wyjaśnia znaczenie terminów: „basen artezyjski”, „studnia artezyjska” opisuje rdzennych mieszkańców Australii wyjaśnia uwarunkowania rozwoju hodowli owiec w Związku Australijskim dokonuje podziału geograficznego Oceanii	wykazuje przyczyny i skutki ubóstwa wód powierzchniowych w Australii ocenia znaczenie wód artezyjskich analizuje uwarunkowania rozmieszczenia ludności w Australii i Oceanii omawia wybrane zagadnienia gospodarcze ze szczególnym uwzględnieniem roli górnictwa i rolnictwa przedstawia, na podstawie map tematycznych, główne cechy gospodarki Związku Australijskiego na tle warunków naturalnych	oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Australii analizuje zależności między warunkami klimatycznymi a występowaniem wód powierzchniowych ocenia warunki środowiska przyrodniczego Australii z punktu widzenia warunków życia i gospodarki ludzi wyjaśnia zależności między warunkami środowiska przyrodniczego Australii a sposobami gospodarowania w rolnictwie	porównuje, korzystając z map, środowisko przyrodnicze Australii ze środowiskiem przyrodniczym innych kontynentów wykazuje zależność między symetrycznym położeniem Australii po obu stronach zwrotnika Koziorożca a uwarunkowaniami klimatycznymi

			wymienia główne cechy gospodarki Związku Australijskiego omawia rozmieszczenie basenów artezyjskich w Australii	na podstawie mapy ogólnogeograficznej			
Arktyka i Antarktyka	19.	Lodowe pustynie	wyjaśnia znaczenie terminów: „Arktyka”, „Antarktyka” wskazuje na mapie świata Arktykę i Antarktykę wymienia główne cechy środowiska przyrodniczego Arktyki i Antarktyki ze szczególnym uwzględnieniem cech klimatu wyjaśnia znaczenie terminów: „góra lodowa”, „pak lodowy” wymienia najważniejsze zmiany obserwowane w środowisku przyrodniczym obszarów polarnych	przedstawia cechy położenia Arktyki i Antarktyki na podstawie mapy świata wyjaśnia uwarunkowania cech środowiska przyrodniczego Antarktyki i Arktyki opisuje działalność człowieka w Arktyce i Antarktyce wymienia główne cechy i przyczyny zmian w środowisku przyrodniczym obszarów okołobiegunowych wymienia nazwy dwóch polskich polarnych stacji badawczych	opisuje czynniki warunkujące klimat obszarów okołobiegunowych wyjaśnia występowanie pokrywy lodowej na obszarach okołobiegunowych omawia sytuację prawną Antarktyki wykazuje konieczność ochrony przyrody obszarów okołobiegunowych omawia wkład Polaków w badania obszarów polarnych	charakteryzuje badania prowadzone przez naukowców w Antarktyce i Arktyce porównuje środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki	proponuje działania mające na celu zahamowanie niekorzystnych zmian w środowisku przyrodniczym obszarów okołobiegunowych
Azja	20.	Azja – kontynent wielkich kontrastów	wyjaśnia znaczenie terminu „Eurazja” wskazuje na mapie świata Eurazję i Azję wymienia przykłady geograficznych Azji wskazuje na mapie wybrane elementy linii brzegowej Azji i podaje ich nazwy wymienia czynniki geograficzne kształtujące klimat Azji	określa położenie geograficzne Eurazji i Azji charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Azji opisuje cechy klimatu Azji na podstawie klimatogramów i mapy klimatycznej charakteryzuje wybrane strefy roślinne Azji opisuje rozmieszczenie wód powierzchniowych	omawia geograficzne czynniki warunkujące klimat Azji wykazuje wpływ klimatu na rozmieszczenie roślinności wyjaśnia, na czym polega kontrastowość klimatyczna Azji wyjaśnia przyczyny i skutki wysychania Jeziora Aralskiego wyjaśnia, na czym polega promienisty układ wielkich	porównuje linię brzegową i ukształtowanie powierzchni Azji z linią brzegową i ukształtowaniem powierzchni innych kontynentów wykazuje, na podstawie map tematycznych, że Azja jest kontynentem wielkich geograficznych kontrastów	porównuje, korzystając z map, środowisko przyrodnicze Azji ze środowiskiem przyrodniczym innych kontynentów opisuje osiągnięcia najstarszych cywilizacji azjatyckich

			wskazuje na mapie najważniejsze krainy geograficzne, rzeki i jeziora Azji oraz wymienia ich nazwy	w Azji na podstawie mapy przedstawia kontrasty geograficzne Azji opisuje, na podstawie mapy, granicę między Azją a Europą oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Azji	systemów rzecznych Azji przedstawia, na podstawie map tematycznych, warunki przyrodnicze obszarów, na których kształtowały się najstarsze azjatyckie cywilizacje		
21.	W rytmie monsunu	wyjaśnia znaczenie terminu „monsun” odróżnia monsun letni od monsunu zimowego wskazuje na mapie obszary występowania monsunu wyjaśnia znaczenie terminu „tarasy”	omawia, na podstawie schematu, cyrkulację monsunową w Azji Południowej i Południowo-Wschodniej porównuje, na podstawie diagramu, wielkość produkcji ryżu w wybranych krajach wskazuje na mapie obszary odznaczające się intensywną uprawą ryżu i podaje ich nazwy opisuje wymagania klimatyczno-glebowe ryżu	wykazuje znaczenie tarasowania stoków wykazuje związek pomiędzy rytmem upraw i „kulturą ryżu” a cechami klimatu monsunowego w Azji Południowej i Południowo-Wschodniej opisuje przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki zaburzenia rytmu cyrkulacji monsunowej	analizuje wpływ cyrkulacji monsunowej w Azji Południowej i Południowo-Wschodniej na życie codzienne i gospodarowanie mieszkańców tych regionów	wykazuje znaczenie ryżu dla kultury społeczeństwa azjatyckiego	
22.	Chiny – najludniejszy kraj świata	wskazuje na mapie Chiny, podaje nazwę ich stolicy oraz nazwy państw sąsiadujących wskazuje na mapie krainy geograficzne oraz najważniejsze rzeki w Chinach oraz wymienia ich nazwy podaje liczbę ludności Chin opisuje bariery osadnicze w Chinach Zachodnich wymienia nazwy	określa położenie geograficzne oraz cechy środowiska przyrodniczego Chin wyjaśnia zjawisko zachwiania równowagi płci opisuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa w Chinach wyjaśnia zależność między warunkami przyrodniczymi a rozmieszczeniem	analizuje wykresy i dane dotyczące liczby ludności i współczynnika przyrostu naturalnego w Chinach wyjaśnia, na czym polega chiński program kontroli urodzeń określa cele i skutki programu kontroli urodzeń porównuje wartość PKB Chin z wartością PKB innych krajów wyjaśnia kierunki rozwoju	wykazuje zależności między warunkami przyrodniczymi a rozwojem gospodarczym Chin analizuje przyczyny szybkiego rozwoju gospodarczego Chin w ostatnich latach	omawia kontrasty przyrodnicze Chin wykazuje wpływ Chin na światową gospodarkę	

			bogactw mineralnych Chin • wskazuje najdynamiczniej rozwijające się działy gospodarki w Chinach • wymienia nazwy głównych roślin uprawnych • wymienia najważniejsze cechy gospodarki Chin	ludności Chin • opisuje uwarunkowania rozwoju gospodarczego Chin • określa miejsce Chin w światowej wymianie towarowej • wskazuje na mapie oraz nazywa obszary o dużej koncentracji przemysłu w Chinach	gospodarczego Chin • wskazuje zmiany znaczenia Chin w gospodarce światowej • wykazuje przyczyny migracji ludności Chin ze wsi do miast		
23.	Japonia – kraj kwitnącej gospodarki	• wskazuje na mapie świata Japonię i podaje nazwę jej stolicy • wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Japonii • opisuje skutki trzęsień ziemi, tajfunów i tsunami • wymienia działania umożliwiające życie i gospodarowanie w trudnych warunkach przyrodniczych • wymienia japońskie produkty znane na całym świecie • wymienia nazwy głównych roślin uprawnych • przedstawia znaczenie rybołówstwa dla gospodarki Japonii • podaje liczbę mieszkańców Japonii • wskazuje na mapie wielkie miasta Japonii i wymienia ich nazwy • wymienia najważniejsze cechy japońskiej	• opisuje położenie geograficzne Japonii na podstawie mapy ogólnogeograficznej • omawia cechy środowiska przyrodniczego Japonii • charakteryzuje klimat Japonii • wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju Japonii po II wojnie światowej • wyjaśnia znaczenie dużych nakładów finansowych na oświatę i badania naukowe • opisuje udział usług w strukturze PKB • wyjaśnia znaczenie transportu dla gospodarki Japonii • opisuje czynniki pozaprzyrodnicze sprzyjające rozwojowi rolnictwa w Japonii • wyjaśnia znaczenie terminu „marikultura”	• charakteryzuje geograficzne czynniki kształtujące klimat Japonii • wyjaśnia wpływ cyrkulacji monsunowej na klimat Japonii • wykazuje znaczenie czynników społeczno-kulturowych dla tworzenia nowoczesnej gospodarki Japonii na tle niekorzystnych cech środowiska przyrodniczego • analizuje strukturę eksportu Japonii i formułuje wnioski • wyjaśnia, dlaczego główne ośrodki gospodarcze Japonii skoncentrowane są na wybrzeżach tego kraju • przedstawia przyczyny dużej gęstości zaludnienia na wyspie Honsiu	• opisuje skutki położenia Japonii w strefie aktywności wulkanicznej i sejsmicznej • wykazuje przyczyny i znaczenie działań umożliwiających życie w trudnych warunkach przyrodniczych • wykazuje, że Japonia jest potęgą gospodarczą • opisuje znaczenie marikultury dla gospodarki Japonii	• wykazuje przyczyny i skutki spowolnienia gospodarczego Japonii	

	24.	Indie – państwo bogaczy i nędzarzy	gospodarki wskazuje na mapie Indie, podaje nazwę ich stolicy oraz nazwy państw sąsiadujących wskazuje na mapie główne krainy geograficzne i rzeki Indii oraz wymienia ich nazwy podaje liczbę ludności Indii przedstawia uwarunkowania wysokiego przyrostu naturalnego w Indiach wymienia nazwy głównych roślin uprawnych wymienia nazwy bogactw mineralnych Indii wymienia najważniejsze cechy gospodarki Indii opisuje kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach	określa położenie geograficzne Indii omawia cechy środowiska przyrodniczego Indii omawia prognozy wzrostu liczby ludności Indii wyjaśnia znaczenie terminu „zielona rewolucja” opisuje poziom rozwoju rolnictwa Indii charakteryzuje uwarunkowania rolnictwa Indii wyjaśnia, dlaczego w Indiach występuje duże pogłowie bydła przedstawia czynniki rozwoju przemysłu w Indiach wskazuje na mapie gospodarczej Indii wybrane ośrodki przemysłu high-tech	analizuje diagram ilustrujący zmiany liczby ludności w XX i XXI wieku wykazuje problemy związane ze stale zwiększającą się liczbą ludności Indii wyjaśnia przyczyny gwałtownego rozwoju nowoczesnych technologii w Indiach opisuje system kastowy społeczeństwa Indii	analizuje poziom rozwoju gospodarczego Indii analizuje cechy indyjskiego rolnictwa i formułuje wnioski wyjaśnia przyczyny dynamicznego rozwoju nowoczesnych usług w Indiach	przewiduje społeczno-gospodarcze skutki eksplozji demograficznej w Indiach wykazuje wpływ hinduizmu na życie i działalność ludzi uzasadnia lokalizację okręgów przemysłowych w Indiach
	25.	Czarne złoto Bliskiego Wschodu	wyjaśnia znaczenie terminu „Bliski Wschód” wskazuje na mapie ogólnogeograficznej państwa należące do regionu Bliskiego Wschodu wymienia cechy środowiska przyrodniczego i gospodarki Bliskiego Wschodu wymienia nazwy państw, na których	opisuje położenie geograficzne Bliskiego Wschodu wskazuje na mapie ogólnogeograficznej państwa Bliskiego Wschodu i ich stolice oraz podaje ich nazwy opisuje warunki naturalne Bliskiego Wschodu charakteryzuje zasoby ropy naftowej na Bliskim Wschodzie	wskazuje warunki przyrodnicze Bliskiego Wschodu niekorzystne dla działalności gospodarczej człowieka analizuje rozmieszczenie, zasoby i wydobycie ropy naftowej na Bliskim Wschodzie na podstawie map tematycznych i danych statystycznych analizuje udział państw Bliskiego Wschodu w światowym wydobyciu	wykazuje korzyści gospodarcze i społeczne wynikające z eksportu ropy naftowej oraz produktów powstałych w wyniku jej przetworzenia porównuje wydobycie ropy naftowej z wartością PKB na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach Bliskiego Wschodu	uzasadnia tezę, że konflikty na Bliskim Wschodzie mają wpływ na globalną gospodarkę

			obszarze znajdują się najbogatsze złoża ropy naftowej • wyjaśnia znaczenie terminu „OPEC” • opisuje cechy kultury islamskiej	• charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod kątem kierunków i poziomu rozwoju gospodarczego • przedstawia działania państw Bliskiego Wschodu mające na celu uniezależnienie się od wydobycia ropy naftowej • charakteryzuje gospodarkę krajów Bliskiego Wschodu, w których nie wydobywa się ropy naftowej • wskazuje na mapie i wymienia nazwy obszarów na Bliskim Wschodzie objętych konfliktami zbrojnymi	ropy naftowej i formułuje wnioski • analizuje wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wybranych krajach Bliskiego Wschodu i formułuje wnioski • charakteryzuje Bliski Wschód pod kątem cech kulturowych, zasobów ropy naftowej i poziomu rozwoju gospodarczego	• opisuje wpływ religii na gospodarkę krajów Bliskiego Wschodu i życie muzułmanów • analizuje skutki konfliktów na Bliskim Wschodzie • porównuje poziom życia mieszkańców poszczególnych krajów Bliskiego Wschodu	
Europa	26.	Środowisko przyrodnicze Starego Kontynentu	• wskazuje na mapie świata Europę • wskazuje na mapie wybrane elementy linii brzegowej Europy i wymienia ich nazwy • wskazuje na mapie wybrane niziny, wyżyny i góry Europy oraz wymienia ich nazwy • wymienia cechy kształtowania powierzchni Europy na podstawie mapy • wskazuje na mapie wybrane europejskie rzeki i jeziora oraz wymienia ich nazwy	• określa położenie geograficzne Europy na podstawie mapy ogólnogeograficznej • charakteryzuje linię brzegową Europy na podstawie mapy • porównuje średnią wysokość Europy ze średnią wysokością innych kontynentów • wykazuje typowo nizinny charakter kształtowania powierzchni Europy na podstawie mapy • przedstawia czynniki geograficzne wpływające na klimat	• opisuje położenie geograficzne i granice Europy z innymi kontynentami na mapie ogólnogeograficznej świata • porównuje linię brzegową Europy z linią brzegową innych kontynentów • porównuje kształtowanie powierzchni Europy z kształtowaniem powierzchni innych kontynentów • wyjaśnia wpływ zlodowaceń na rzeźbę powierzchni Europy	• oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Europy • przedstawia genezę powstawania gór w Europie • wykazuje wpływ czynników geograficznych na cechy klimatu Europy • wykazuje związki między budową geologiczną a kształtowaniem pionowym Europy	• wykazuje następstwa południkowej i równoleżnikowej rozciągłości Europy

				Europy • opisuje klimat Europy na podstawie mapy • wyjaśnia znaczenie terminu „kontynentalizm klimatu” • charakteryzuje wybrane strefy roślinne Europy • opisuje rozmieszczenie wód powierzchniowych w Europie na podstawie mapy	• wyjaśnia zależności między typem klimatu a występowaniem formacji roślinnych • wyjaśnia wpływ działalności rzek na rzeźbę powierzchni Europy • wyjaśnia genezę wybranych europejskich jezior		
27.	Europa – kontynent nowych państw	• omawia przemiany polityczne w Europie po 1989 roku • wymienia nazwy wybranych krajów Europy • wyjaśnia znaczenie terminu „terytorium zależne” • wskazuje najmniejsze i największe państwa Europy pod względem powierzchni i liczby ludności na mapie politycznej Europy	• wyjaśnia przyczyny zmian na mapie politycznej Europy po 1989 roku • wyjaśnia skutki rozpadu ZSRR • wymienia nazwy wybranych krajów Europy i ich stolic • wskazuje na mapie kraje położone zarówno w Europie, jak i w Azji oraz wymienia ich nazwy	• przedstawia terytoria zależne wybranych krajów • wyjaśnia znaczenie terminu „suwerenność”	• wykazuje znaczenie procesów integracyjnych zachodzących w Europie • opisuje cele i zadania Unii Europejskiej	• analizuje przyczyny rozpadu ZSRR i Jugosławii • wyróżnia regiony geopolityczne Europy i uzasadnia ich powstanie	
28.	Europa się starzeje	• podaje liczbę ludności Europy • wymienia przyczyny niskiego przyrostu naturalnego • wymienia nazwy krajów o najniższym i najwyższym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie • wymienia nazwy krajów, które zamieszkuje ludność o największej średniej długości życia	• opisuje liczbę ludności Europy na tle liczby ludności świata • przedstawia zmiany liczby ludności w Europie w latach 2000–2007 • analizuje przyczyny i skutki niskiego przyrostu naturalnego • porównuje współczynnik przyrostu naturalnego w wybranych krajach	• wykazuje, że tempo wzrostu liczby ludności w Europie jest najniższe na świecie • analizuje piramidę płci i wieku i formułuje wnioski • porównuje wartość współczynnika przyrostu naturalnego z odsetkiem ludności powyżej 65 roku życia i formułuje wnioski • wyjaśnia przyczyny starzenia się	• analizuje prognozy zmian demograficznych w Europie • uzasadnia twierdzenie, że społeczeństwo europejskie się starzeje • wyjaśnia przyczyny i skutki wydłużania się średniej długości życia	• analizuje problemy demograficzne Europy i formułuje wnioski	

			wymienia czynniki wpływające na długość życia w Europie	Europy porównuje udział ludności powyżej 65 roku życia w strukturze wiekowej wybranych państw Europy porównuje strukturę wiekową ludności Europy i Afryki	europejskich społeczeństw wykazuje konsekwencje starzenia się społeczeństw europejskich		
29.	Ludność i urbanizacja w Europie	opisuje różnice w wyglądzie osób pochodzących z różnych części Europy wymienia odmiany człowieka zamieszkujące Europę wymienia nazwy rodzin językowych, do których należą języki europejskie wymienia nazwy państw, w których obowiązuje więcej niż jeden język urzędowy wymienia przykłady zróżnicowania kulturowego mieszkańców Europy wskazuje na mapie obszary o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia w Europie oraz wymienia ich nazwy wskazuje na mapie największe miasta Europy oraz wymienia ich nazwy opisuje, na podstawie	wyjaśnia znaczenie terminu „wielokulturowość” przedstawia zróżnicowanie językowe mieszkańców Europy opisuje strukturę wyznaniową mieszkańców Europy opisuje, na podstawie map tematycznych, zróżnicowanie regionalne, kulturowe, narodowościowe i etniczne współczesnej Europy opisuje rozmieszczenie ludności w Europie na podstawie mapy omawia przyczyny wysokiego wskaźnika urbanizacji w Europie wyjaśnia znaczenie terminu „metropolia” i wymienia przykłady europejskich metropolii wyjaśnia, dlaczego Londyn jest nazywany „miastem świata”	porównuje strukturę wyznaniową ludności w wybranych państwach Europy opisuje, na podstawie mapy, rozmieszczenie ludów Europy opisuje przyczyny i konsekwencje zróżnicowania ludności Europy omawia położenie oraz układ przestrzenny Londynu przedstawia znaczenie Londynu jako światowej metropolii	wykazuje wielokulturowość Europy wykazuje skutki wielokulturowości mieszkańców Europy wyjaśnia przyczyny warunkujące rozmieszczenie ludności w Europie	uzasadnia, że Europa charakteryzuje się warunkami przyrodniczymi i pozaprzyrodniczymi korzystnymi dla osadnictwa analizuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w wybranych krajach Europy	

			mapy, położenie Londynu				
30.	Surowe środowisko Europy Północnej	• wyjaśnia znaczenie terminu „kraje skandynawskie” • wskazuje kraje Europy Północnej na mapie i wymienia ich nazwy • wymienia warunki przyrodnicze Europy Północnej niesprzyjające działalności człowieka • wymienia cechy środowiska przyrodniczego Europy Północnej sprzyjające działalności człowieka • wymienia nazwy głównych bogactw naturalnych krajów skandynawskich • przedstawia główne działy przemysłu dynamicznie rozwijające się w krajach Europy Północnej • opisuje, na podstawie mapy, rozmieszczenie głównych ośrodków miejskich w Europie Północnej	• opisuje położenie państw Europy Północnej • opisuje warunki przyrodnicze Europy Północnej • wyjaśnia łagodzący wpływ prądu morskiego na cechy klimatu Europy Północnej • wyjaśnia znaczenie terminu „okres wegetacyjny” • charakteryzuje rolnictwo Europy Północnej • omawia znaczenie upraw roślin w specjalnie ogrzewanych i doświetlanych szklarniach • wykazuje znaczenie położenia Skandynawii i omawia sposoby wykorzystania mórz • analizuje wielkość połowów ryb w wybranych krajach świata i krajach Europy Północnej • przedstawia wykorzystanie surowców odnawialnych w produkcji energii	• charakteryzuje środowisko przyrodnicze krajów Europy Północnej • wyjaśnia, dlaczego porty morskie położone za kołem podbiegunowym nie zamarzają • wykazuje zależności między warunkami klimatycznymi a typową roślinnością krajów Europy Północnej • analizuje i ocenia strukturę użytkowania ziemi w Europie Północnej • ocenia poziom życia mieszkańców Europy Północnej • wykazuje wpływ warunków naturalnych na rozmieszczenie ludności w Europie Północnej • wykazuje, na podstawie map tematycznych, związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego	• wykazuje niekorzystny wpływ warunków środowiska przyrodniczego Europy Północnej na działalność gospodarczą człowieka • porównuje środowisko przyrodnicze krajów Europy Północnej	• charakteryzuje zjawisko odpływu ludności z obszarów północnej Skandynawii • przedstawia walory turystyczne krajów Europy Północnej	
31.	Gospodarka w cieniu Alp	• wyjaśnia znaczenie terminu „kraje alpejskie”	• omawia położenie krajów alpejskich na	• charakteryzuje środowisko przyrodnicze	• charakteryzuje czynniki decydujące o	• charakteryzuje genezę rzeźby alpejskiej	

		• wskazuje kraje alpejskie na mapie ogólnogeograficznej, wymienia nazwy tych państw oraz nazwy ich stolic • wyjaśnia znaczenie terminu „granica wiecznego śniegu” • wymienia czynniki decydujące o występowaniu lodowców górskich w Alpach • wymienia wiodące działy gospodarki krajów alpejskich • opisuje specyfikę rozmieszczenia ludności w Alpach • wskazuje największe miasta alpejskie na mapie i wymienia ich nazwy	• podstawie mapy ogólnogeograficznej • opisuje warunki klimatyczne w Alpach • wyjaśnia występowanie źródeł wielu rzek europejskich w Alpach • charakteryzuje piętra klimatyczno-roślinne w Alpach • opisuje rzeźbę Alp • opisuje główne kierunki rozwoju gospodarczego krajów alpejskich • charakteryzuje strukturę przemysłu krajów alpejskich • ocenia warunki rozwoju hydroenergetyki w krajach alpejskich • opisuje rozmieszczenie miast i gęstość zaludnienia w krajach alpejskich	• krajów alpejskich • wykazuje wpływ gór na środowisko przyrodnicze i gospodarkę krajów alpejskich • analizuje strukturę użytkowania ziemi w krajach alpejskich i formułuje wnioski • wykazuje, że kraje alpejskie należą do państw wysoko rozwiniętych	• wykształceniu pięter klimatyczno-roślinnych w Alpach • wykazuje znaczenie sektora usług turystycznych i finansowych dla gospodarki krajów alpejskich • wykazuje odrębność kulturową mieszkańców gór	• analizuje czynniki decydujące o rozwoju sektora finansowego w Szwajcarii
32.	Turystyczne bogactwo Europy Południowej	• wyjaśnia znaczenie terminu „kraje śródziemnomorskie” • wskazuje na mapie kraje Europy Południowej i wymienia nazwy ich stolic • przedstawia turystyczną atrakcyjność regionu śródziemnomorskiego • wskazuje na mapie wyspy położone na Morzu Śródziemnym i wymienia ich nazwy • wskazuje na mapie góry znajdujące się na	• omawia położenie geograficzne krajów śródziemnomorskich na podstawie mapy ogólnogeograficznej • opisuje warunki środowiska przyrodniczego krajów śródziemnomorskich • charakteryzuje warunki klimatyczne i roślinność krajów śródziemnomorskich na podstawie map tematycznych • charakteryzuje walory	• wykazuje turystyczną atrakcyjność regionu śródziemnomorskiego • opisuje wybrane atrakcje turystyczne regionu • analizuje infrastrukturę turystyczną i jej znaczenie dla rozwoju turystyki Europy Południowej • wykazuje niekorzystny wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze • ukazuje dziedzictwo kulturowe krajów śródziemnomorskich	• wykazuje atrakcyjność przyrodniczą Europy Południowej • wykazuje związki między rozwojem turystyki a warunkami przyrodniczymi i dziedzictwem kulturowym • ocenia rolę turystyki w rozwoju gospodarczym krajów Europy Południowej	• wykazuje zależności między wielkością ruchu turystycznego a przychodami wybranych krajów

			obszarze południowej Europy i wymienia ich nazwy • wyjaśnia znaczenie terminu „makia” • wymienia przykłady atrakcji turystycznych południowej Europy	przyrodnicze i pozaprzyrodnicze krajów Europy Południowej • opisuje, na podstawie mapy tematycznej, rozmieszczenie najważniejszych ośrodków turystycznych Europy Południowej			
	33.	Francja – rolnictwo XXI wieku	• wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Francję i podaje nazwę jej stolicy • wymienia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunkujące rozwój rolnictwa we Francji • wymienia nazwy roślin uprawianych we Francji • opisuje produkty charakterystyczne dla Francji	• opisuje położenie geograficzne Francji • charakteryzuje warunki klimatyczno-glebowe warunkujące rozwój rolnictwa we Francji • opisuje ukształtowanie powierzchni terenu we Francji na podstawie mapy • wskazuje na mapie gospodarczej i charakteryzuje najważniejsze regiony rolnicze Francji • porównuje wielkość plonów pszenicy i buraków cukrowych w wybranych krajach • charakteryzuje Wspólną Politykę Rolną krajów Unii Europejskiej • identyfikuje cechy rolnictwa towarowego	• analizuje strukturę użytkowania ziemi we Francji • wykazuje wpływ klimatu na rozmieszczenie upraw we Francji • wykazuje, na przykładzie rolnictwa Francji, związek między warunkami przyrodniczymi a kierunkiem i efektywnością produkcji rolnej • wykazuje, że przemysł środków transportu ma duże znaczenie dla gospodarki Francji	• wykazuje wpływ czynników pozaprzyrodniczych na wielkość produkcji roślinnej i zwierzęcej • dowodzi, że francuskie rolnictwo jest wysoko rozwinięte	• ocenia, na podstawie danych statystycznych, miejsce Francji w produkcji rolnej w Europie
Sąsiedzi Polski	34.	Niemcy – potęga gospodarcza	• wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej • wskazuje na mapie	• opisuje długości granic Polski z poszczególnymi państwami • określa położenie geograficzne Niemiec	• wykazuje wysoki poziom rozwoju gospodarczego Niemiec na podstawie wartości PKB i struktury zatrudnienia • wykazuje znaczenie	• wykazuje wysoki poziom rozwoju przemysłu, rolnictwa i usług w Niemczech • analizuje uwarunkowania rozwoju przemysłu	• dowodzi, że Niemcy znajdują się w ścisłej czołówce najlepiej rozwiniętych państw świata • analizuje przyczyny

			ogólnogeograficznej Niemcy, podaje nazwę stolicy tego państwa oraz nazwy krajów z nim sąsiadujących • wskazuje na mapie główne krainy geograficzne i najważniejsze rzeki Niemiec oraz wymienia ich nazwy • przedstawia udział przemysłu w strukturze PKB Niemiec • wymienia nazwy wybranych roślin uprawianych w Niemczech	na mapie ogólnogeograficznej • przedstawia czynniki dynamicznego rozwoju gospodarczego Niemiec • wyjaśnia znaczenie transportu dla gospodarki Niemiec • wymienia przyczyny dobrego rozwoju gospodarczego Niemiec • przedstawia, na podstawie wskazanych źródeł informacji geograficznej, główne kierunki i przyczyny zmian w strukturze przemysłu Zagłębia Ruhry	usług dla gospodarki Niemiec • analizuje działania Niemiec na rzecz ochrony środowiska • przedstawia przyczyny spadku tempa rozwoju gospodarczego Niemiec na początku XXI wieku • wyjaśnia przyczyny i skutki ujemnego przyrostu naturalnego w Niemczech • opisuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa Niemiec	przetwórczego i formułuje wnioski	migracji ludności do Niemiec
35.	Słowacja i Czechy – wspólna przeszłość, odrębna przyszłość	• wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Czechy i Słowację, wymienia nazwy ich stolic oraz nazwy państw sąsiadujących z tymi krajami • wskazuje na mapie i wymienia nazwy głównych krain geograficznych oraz najważniejszych rzek Czech i Słowacji • wymienia nazwy państw będących głównymi partnerami handlowymi Czech i Słowacji • wymienia nazwy mniejszości narodowych zamieszkujących	• opisuje położenie geograficzne Słowacji i Czech na mapie ogólnogeograficznej • przedstawia wspólne cechy środowiska przyrodniczego Czech i Słowacji • opisuje zasoby bogactw naturalnych Czech i Słowacji • opisuje atrakcje Czech i Słowacji przyciągające turystów	• charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze Czech i Słowacji • wykazuje podobieństwa i różnice w gospodarce tych państw • porównuje strukturę PKB oraz strukturę zatrudnienia Czech i Słowacji • analizuje demograficzne podobieństwa i różnice Czech i Słowacji • przedstawia problemy społeczności romskiej zamieszkującej Słowację	• podaje przyczyny rozpadu Czechosłowacji • porównuje tempo rozwoju gospodarczego Czech i Słowacji oraz formułuje wnioski	• porównuje środowisko społeczno-gospodarcze południowych sąsiadów Polski oraz formułuje wnioski • projektuje tygodniowy pobyt na Słowacji, uwzględniając walory środowiska przyrodniczego i kulturowego	

	36.	Problemy gospodarcze oraz demograficzne Litwy, Białorusi i Ukrainy	Czechy i Słowację wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Litwę, Białoruś i Ukrainę, wymienia nazwy ich stolic oraz nazwy państw sąsiadujących z tymi krajami wskazuje na mapie główne krainy geograficzne i najważniejsze rzeki Litwy, Białorusi i Ukrainy oraz podaje ich nazwy wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego i społeczno-gospodarczego tych państw wymienia problemy demograficzne Białorusi, Litwy i Ukrainy wyjaśnia znaczenie terminu „depopulacja”	opisuje położenie geograficzne Litwy, Białorusi i Ukrainy charakteryzuje i porównuje, na podstawie różnych źródeł informacji geograficznej, środowisko przyrodnicze Litwy, Białorusi i Ukrainy przedstawia cechy gospodarki Litwy, Białorusi i Ukrainy przedstawia współczesne przemiany gospodarcze Ukrainy przedstawia przyczyny ujemnego przyrostu naturalnego na Białorusi, Litwie i Ukrainie	porównuje poziom rozwoju gospodarczego Litwy, Białorusi i Ukrainy opisuje uwarunkowania rozwoju gospodarki Litwy wyjaśnia przyczyny słabego rozwoju gospodarczego Białorusi opisuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa na Ukrainie wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego na Ukrainie po rozpadzie ZSRR analizuje współczynnik przyrostu naturalnego na Białorusi, Litwie i Ukrainie oraz formułuje wnioski przedstawia działania rządów Litwy, Białorusi i Ukrainy mające na celu zahamowanie depopulacji opisuje atrakcje turystyczne Krymu	analizuje historię powstania Litwy, Białorusi i Ukrainy wykazuje różnicowanie gospodarcze tych państw ocenia zasoby bogactw mineralnych Litwy, Białorusi i Ukrainy omawia efekty przemian gospodarczych, które nastąpiły na Białorusi, Litwie i na Ukrainie wykazuje przyczyny i skutki depopulacji na Białorusi, Litwie i Ukrainie	porównuje środowisko społeczno-gospodarcze południowych i wschodnich sąsiadów Polski oraz formułuje wnioski
	37.	Rosja – największe państwo świata	wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Rosję, wymienia nazwę jej stolicy wskazuje na mapie główne krainy geograficzne, rzeki i jeziora Rosji oraz wymienia ich nazwy wymienia najważniejsze cechy środowiska przyrodniczego Rosji wyjaśnia znaczenie terminu „wieloletnia	określa położenie geograficzne Rosji na mapie ogólnogeograficznej omawia cechy kształtowania powierzchni Rosji charakteryzuje strefy klimatyczno-roślinne Rosji opisuje rozmieszczenie ludności w Rosji na podstawie mapy gęstości zaludnienia	wykazuje konsekwencje przyrodnicze dużej rozciągłości równoleżnikowej i południkowej Rosji wskazuje na mapie obszary występowania wieloletniej zmarzliny wykazuje wpływ występowania wieloletniej zmarzliny na działalność człowieka wykazuje różnicowanie przyrodnicze Rosji	wykazuje różnicowanie warunków przyrodniczych oraz ich wpływ na rozmieszczenie ludności i działalność gospodarczą analizuje zmiany przyrostu naturalnego w Rosji i formułuje wnioski wyjaśnia przyczyny i skutki spadku średniej długości życia wśród mężczyzn w Rosji wykazuje różnicowanie	uzasadnia tezę, że Rosja jest krajem o wielkich możliwościach gospodarczych przedstawia przyczyny dysproporcji społecznych w Rosji

			zmarzlina” • wymienia nazwy najgęściej zaludnionych obszarów Rosji • wymienia najważniejsze problemy ludnościowe Rosji • wymienia główne cechy rosyjskiej gospodarki • wymienia przyczyny ujemnego przyrostu naturalnego w Rosji • wymienia nazwy bogactw naturalnych Rosji	• wyjaśnia przyczyny depopulacji w Rosji • przedstawia przyczyny spadku współczynnika urodzeń w Rosji • wskazuje na mapie i wymienia nazwy obszarów w Rosji o dużej koncentracji przemysłu • opisuje zróżnicowanie etniczne, językowe i religijne mieszkańców Rosji • przedstawia uwarunkowania niewielkiego zaludnienia w części Rosji położonej na wschód od Uralu	• przewiduje skutki depopulacji w Rosji • opisuje uwarunkowania rozwoju przemysłu w Rosji • wykazuje, że gospodarka Rosji ma charakter surowcowy • analizuje strukturę eksportu Rosji i formułuje wnioski • omawia najważniejsze problemy rosyjskiego rolnictwa	narodowościowe i kulturowe społeczeństwa rosyjskiego • wyjaśnia rolę Rosji w światowej gospodarce i polityce • wykazuje zróżnicowanie gospodarcze Rosji	